

Nevyžádané znamení: Iz 7,10–17

ETF, 10. 12. 2014 (2. adventní týden)

1. čtení: Lukáš 2,33–35

2. čtení: Izajáš 7,10–17

Hospodin promluvil znovu k Achazovi: „Vyžádej si znamení od Hospodina, svého Boha, buď dole z hlubin nebo nahoře z výšin.“ Achaz odpověděl: „Nechci žádat a nebudu pokoušet Hospodina.“ I řekl: „Slyšte, dome Davidův! Což je vám málo zkoušet trpělivost lidí, že chcete zkoušet i trpělivost mého Boha? Proto vám dá znamení sám Panovník: Hle, dívka počne a porodí syna a dá mu jméno Immanuel (to je S námi Bůh). Bude jíst smetanu a med, aby dovedl zavrhnout zlé a volit dobré. Ještě než bude chlapec umět zavrhnout zlé a volit dobré, bude opuštěna země, z jejichž obou králů máš hrůzu. Na tebe, na tvůj lid a na dům tvého otce Hospodin v těch dnech, jakých nebylo ode dne, kdy Efrajim odpadl od Judy, přivede asyrského krále.“

1. V adventu si připomínáme, že náš Bůh je Bůh *přicházející*. V Kristu přicházející. Proto čteme biblické texty, které různým způsobem o tomto přicházejícím Bohu vypovídají. V adventu se přibližujeme k vánocům, při nichž si Kristovo narození připomínáme jako Boží příchod. A tak mezi tradiční adventní čtení tak patří také ta, která nás se sebou berou jakoby před ten Kristův příchod – proroctví, která křesťané vztáhli na Kristovo narození. Ta čtení nás přenášejí na různá místa. „Aj, panna počne a porodí syna...“ je jedno z těch proroctví, s betlémským narozením ho spojil už evangelista Matouš (Mt 1,23). Na jaké místo nás toto Izajášovo proroctví staví? Odkud k onomu ujištění, že Immanuel, „Bůh je s námi“, vyhlíží?

2. Ke zvláštnostem tohoto prorockého slova patří, že místo, odkud zaznívá, můžeme docela přesně určit. Verše, které našemu oddílu předcházejí, zachovávají docela podrobný záznam o té chvíli, takže ji můžeme i datovat – nejspíše do roku 733 př. n. l.

Prorok Izajáš je poslán, aby Hospodinovým jménem promluvil k judskému králi Achazovi v Jeruzalémě. Nesetkal se s ním však při audienci v královském paláci, nýbrž „na konci strouhy z Horního rybníka, na silnici k Poli valchářovu“ (v. 3). Král tady nejspíš osobně dohlížel na stavbu opevnění, které mělo chránit zdroj vody pro město. Jeruzalém se totiž nacházel v bezprostředním vojenském ohrožení. Syrský (aramejský) král Resín společně s Pekachem, uzurpátorem vlády v sousedním Izraeli, se už podruhé pokoušeli judského krále vojensky pokořit, svrhnout ho a na jeho trůn dosadit jakéhosi „Tabealova syna“ (v. 6). To byl asi v Jeruzalémě vysoký úředník syrského původu, který by jim šel na ruku v koalici proti Asýrii, nové velmoci, která se nějakou dobu vzmáhala na severu a Sýrii i Izrael už si částečně podrobila.

Judskému králi se do vzpoury proti Asýrii, státu s velkou a dobře vyzbrojenou armádou a tvrdou podmanitelskou politikou, nechtělo. Správně odhadoval malé šance a velká nebezpečí takové rebélie. Tušil, že Asyřané pokus o odpor přemohou – a tvrdě potrestají. Ale co má dělat? Požádat o pomoc Asýrii, a stát se tak fakticky jejím vazalem? K tomu se nakonec uchýlí – na nějakou dobu to pomůže, ale o 30 let později Asyřané Judeu stejně vojensky podmaní. To bychom však předbíhali. Pro teď nám stačí představit si tu překerní situaci, v níž žádné politické rozhodnutí nemůže být dobré. Nedivíme se králi, že má strach. „I zachvělo se srdce královo i srdce jeho lidu, jako se chvějí lesní stromy ve větru,“ popisuje to výmluvně vypravěč (v. 2). Co králi poradí prorok?

Žádné eso v rukávu zřejmě nemá. Nedává králi politické rady, s kým se spojit, s kým vyjednávat, na koho se orientovat... Nic takového. Vypadá to spíš jako takové náboženské řeči.

„Zachovej klid, neboj se, neklesej na mysli...“ (v. 4) Neřid se jen strachem a tím, co vidí oči politika. Neboj se těch dvou králů, kteří proti tobě vytáhli, jsou to jen „čadící oharky“, které brzy dohasnou. A nenech se strachem z nich vehnat do náruče Asyřanů. Namísto toho se spolehni na Hospodina. „Nebudete-li stáli ve víře, neobstojíte,“ uzavírá prorok svou předchozí řeč (v. 9). „Neboj se – jen věř.“ Není to zoufale málo? Může nám to připomenout slova, kterými Ježíš povzbuzoval otce Jaira – jemuž právě zemřela dcera... (Mk 5,36)

3. Tady navazuje náš oddíl. *Hospodin znovu promluvil k Achazovi*. Oslovuje krále se zvláštní nabídkou: *vyžádej si znamení od Hospodina, svého Boha, buď dole z hlubin nebo nahoře z výšin*. Vyžádej si znamení. Hospodin je ochoten dát králi něco, oč by mohl svou víru, k níž ho před tím prorok povzbudil, oprít. Nějaké ujištění, že v tomto světě, v této překerní situaci, kdy se nelze rozhodnout dobře, ale jen špatně nebo ještě hůř – je možno zachovat víru, a tak obstát. Že to je reálná možnost, nejen jakési náboženské blouznění. Řekni si, co bys potřeboval vidět, s čím by ses potřeboval setkat, abys byl v té víře posílněn. *Vyžádej si znamení od Hospodina, svého Boha*.

Král to odmítne. Zdvořile a zbožně. *Nebudu pokoušet Hospodina*. Nezní to sympaticky? Král nechce být jako lid putující z Egypta na poušti, to „pokolení vzpurné“, co pořád o Hospodinu pochybovalo, co se pořád dožadovalo důkazů Boží péče, co jim nestačila ani voda ze skály a chléb z nebe (Ž 78). *Nebudu pokoušet Hospodina*. Mohl by se dovolat apoštola, který svým netrpělivým čtenářům v Korintě připomínal, že „žijeme z víry, ne z toho, co vidíme“ (2K 5,7). Ano, mohl by se dovolat Ježíše, který přece podobnou větou, citátem z Bible, odmítl ďáblovy návrhy: „Nebudeš pokoušet Hospodina, Boha svého“ (Mt 4,7).

Jenže když dva říkají totéž, nemusí to být totéž. Znamení je možno odmítnout v zájmu víry – ale také z nevíry. Zde je to zřetelně ten druhý případ. Nevíra se může vyjadřovat velmi zbožně a zdvořile, ba ortodoxně. *Nebudu pokoušet Hospodina* – to tady znamená: nestojím o Hospodina. Situace je už tak dost špatná, proč si to ještě komplikovat vírou? Že prý tonoucí se stébly chytá? Že prý když se člověk dostane do úzkých, ještě rád si vzpomene na Pána-boha? Ne vždycky. Achaz raději zůstane ve světě, do něhož Hospodin nezasahuje, kde se člověk – alespoň v těch praktických rozhodnutích nakonec musí obejít bez víry, nějak si poradit sám. Achaz nehodlá nahlížet do nějakých výšin či hlubin. Dívá se kolem sebe a tam vidí na jedné straně Resína s Pekachem, na druhé Asýrii. A je přesvědčen, že si musí vybrat jednu z těch dvou nedobrych možností, které se jeho politickému rozhledu vnucují jako jediné – a doufat, že to bude ta méně špatná. Děkuji, nechci; *nebudu pokoušet Hospodina*.

Odpověď, kterou mu od Hospodina prorok hned vyřizuje, je velmi příkrá: *Slyšte, dome Davidův, což je vám málo zkoušet trpělivost lidí, že chcete zkoušet i trpělivost mého Boha?* Hospodin ztrácí trpělivost s tou zbožnou upejparostí, která si jej chce držet daleko od těla. *Mého Boha*, říká najednou prorok – jakoby to už nebyl Bůh Achazův a jeho rodu. Ale – ta Boží roztrpčenost nevede k tomu, že by krále – a jeho lid! – nechal prostě být: nechceš, nechceš, tvoje chyba. Hospodin se tou zbožnou bezbožností nedá vytlačit z dějin. Když si král nechce vybrat, Hospodin dá znamení sám podle svého výběru. Znamení navzdory.

Nebude to nic z hlubin ani z výšin, nýbrž něco napohled velmi obyčejného, pozemského: *Hle, dívka počne a porodí syna a dá mu jméno Immanu-el*. Těžko říci, co tu vlastně má být znamením. Nečekané početí, jak později rozuměl evangelista Matouš? Ale jak tohle může být vidět? Však právě tentýž evangelista vypráví, jak je takovou věc možno pochopit a vysvětlit „po lidsku“. Nebo ta zvláštní strava, již má být narozený syn vychováván k *poznání*, k rozlišení mezi *dobrým a zlým? Bude jíst smetanu a med...* To připomíná vyprávění o „zemi zaslíbené“. Když do ní Hospodin Izrael přivedl, byla to prý země „mlékem a strdím oplývající“ (Ex 3,8.17) – tedy potravinami, které nevyrábí člověk, nerostou na obdělávaném poli. O kousek dál v téže kapitole Izajáš se však o této potravě mluví jako o tom jediném, co

v blízké budoucnosti zbyde k jídlu lidem, kteří „budou zanecháni“ ve zpustošené zemi, na jejíž obdělávání nebudou stačit (Iz 7,21–23). V zemi, pro niž ten asyrský král, s nímž se teď Achaz snaží zůstat zadobře, bude jako břitva, která všechno oholí. A uprostřed toho bude vyrůstat dítě, chlapec, jehož jméno je Immanu-el.

Snad tedy to zvláštní jméno má být oním znamením. Jméno – přání nebo vyznání, které má lidského nositele. Ne jen přání, ne jen myšlenka, ne ozvěna starých časů, ale živý člověk, který to vyznání nese jako své jméno: „Bůh je s námi“. Jaký význam to však má uprostřed opuštěné země? Dítě Immanu-el. Jakou sílu má takové znamení?

4. Ten chlapec z dob Izajášových je dávno po smrti. Ta tam je i mocná asyrská říše. Ale to znamení – to je stále připomínáno. Znovu je tu advent a znovu k němu vyhlížíme. K tomu ujištění, že Bůh je s námi, které na sebe znovu vzalo podobu narozeného dítěte. I on, Ježíš z Nazareta, už dávno zemřel. Avšak – třetího dne vstal z mrtvých.

A to znamená, že to znamení platí. To „Bůh s námi“ není jen přání, jen heslo, nějaká ideologie, jen ozvěna dob dávno minulých. Je to životní příběh, který se udál v našich dějinách. Vítězný příběh.

I teď, v letech „po Kristu“, po Kristově vzkříšení, to zůstává znamení nevyžádané, znamení navzdory, znamení „jemuž se budou vzpírat“. Ale dejme si to povědět: Hospodin, unaven lidskou nevírou, se lidem nevzdálil, nýbrž přiblížil. Dal znamení své blízkosti po svém. Nevyžádaně. Známe ten příběh a znovu si ho budeme připomínat. Dítě narozené do krmítka, muž, který „přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali“ (J 1,11) a nakonec ho odstranili jako zločince. Muž, jehož slovo se opakovaně zdá tak slabé proti těm mocným a ještě mocnějším, Resínům, Pekachům, Herodům a Pilátům. A přece se ho nepodařilo vytlačit, vymazat z dějin. Nepodařilo se zařídit, aby svět zůstal místem, do něhož Bůh nezasahuje. I v našem světě, i v našich dnech platí: Bůh přichází. Bůh, který je s námi, Immanu-el.

Modlitba (confiteor)

Bože věrný, ty ses rozhodl být s námi a nedal ses unavit lidskou neochotou hledat tě, čekat na tebe. Slávě své přítomnosti jsi dal spočinout na svém Synu. I my jsme tě unavovali a unavujeme svou nevírou. Máme své představy, jak bys nám měl dávat najevo svou blízkost a žijeme mnohdy, jakoby znamení tvé přízně a tvé zachraňující, osvobozující moci nebylo. Ty jsi k nám přišel jako světlo, ale my se od něj odvracíme a dáváme přednost všelijakým temnotám, protože máme mnoho, co skrývat. Avšak tvoje světlo přece v temnotách svítí a pravda tvého evangelia, pravda tvé lásky nás osvobozuje. V té naději prosíme: smiluj se nad námi a přijmi nás znovu... Amen